

KOCSI ERIKA

BODASZŐLŐI
KINCSESTÁR

Ez a kiadvány az *Agrárminisztérium Hungarikum*

Főosztálya

által támogatott *Bodaszőlőért Egyesület*

Hung-2024 kódjelű

BODASZŐLŐI ERDEI ÉRTÉK KAPU

című projektje keretében született meg.

AGRÁRMINISZTERIUM

Írta és szerkesztette: Kocsi Erika

Kiadó: Bodaszőlőért Egyesület

Cím: 4224 Hajdúböszörmény, Vákáncsos utca 76.

Tel: +36-70-418-6889

Email: kocsi.erika8@gmail.com

Illusztrációk és borító: Kocsi Erika

Nyomdai-grafikai előkészítés: Kocsi Erika, Kovács Balázs

Nyomta és kötötte: Cívis Nyomda

Felelős vezető: Kovács Balázs

ISBN 978-615-02-5842-3

Kiadás éve: 2025

Minden jog fenntartva © 2025 Kocsi Erika /Bodaszőlőért Egyesület

Kocsi Erika

Bodaszőlői Kincsestár

Kis históriák Hajdúböszörmény-Bodaszőlő világából

Hajdúböszörmény-Bodaszőlő, 2025

Tartalom

Köszöntő	4
Írói üdvözlét.....	6
1. A falu, amelyik nem ott ébredt,.....	9
ahol elaludt.....	9
2. Dübögtetnek.....	20
3. A falu, ahol a „nincs” lakik	24
4. Borgőzös fények	29
5. Fájó talpacskák	34
6. Ha menni kell.....	38
7. A hajdúkapitány násza.....	41
8. A pap és az ima	45
9. Asszonynép szeszélye	48
10. Múltoló.....	53
Búcsú	59

Köszöntő

Van az úgy, hogy az ember a könyvet meszsiről nézi.

Azt hiszi, az valami úri dolog: papír, betű, okosság. Aztán kinyitja, elolvassa az első pár sort, és rájön, hogy nem az okosság a lényeg benne, hanem az, hogy igaz-e.

Ez a könyv pedig igaz.

Minden szavában, minden lélegzetében.

No, nem úgy igaz, mint a hivatalos iratok, hanem úgy, ahogy mi értjük.

Ráismerünk magunkra. A haragra is, a szeretetre is. A nevetésre, ami néha keserű, mert másképp nem lehet kibírni. Meg arra a csendre, ami akkor jön, amikor már nem akarunk bölcset gondolni, csak jelen lenni.

Én egyszerű ember vagyok.

Nem szoktam nagy beszédeket mondani, és nem is szeretem a fölösleges cifrázást.

De azt elismerem: ritka az olyan írás, ami ennyire a miénk.

Nem kívülről nézi a vidéket, hanem belülről érti. Mert itt nem csak történetek vannak, hanem élet: olyan is, ami fáj; olyan is, amin nevetni kell; és olyan is, ami megtartja az embert, ha már minden mástól elfáradt.

Kocsi Erika, aki ezt a könyvet írta, nem szépíteni akar, és nem is vádolni. Hanem elmondani, milyen ez a világ: poros, makacs, néha mogorva – de a maga módján jószívű.

Itt az ima nem mindig templomban lakik, hanem sokszor otthon: az asztal mellett, a temető szélén, a mindennapban.

A szeretet meg nem mindig nagy szó, hanem egy simítás, egy visszafordulás, egy ölelés a nap végén.

Köszönöm neki, és kívánom, hogy ez a könyv találjon utat minél több emberhez.

Mert aki elolvassa, az vagy mosolyogni fog, vagy elcsendesedik – de mindkettő jó.

És talán egy kicsit jobban megértjük egymást tőle.

Dombi Imre

képviselő

Írói üdvözet

Régóta járok ebben a világban.

Nem térképpel, nem tervvel, inkább emlékekkel és figyelemmel. Ezek a történetek sem egyszerre születtek, hanem lassan gyűltek össze bennem: beszédekből és hallgatásokból, udvarokból és konyhák-ból, temetők széléről, poros utak mellől, vidám derűből.

Abból a vidéki életből, amely nem akar különleges lenni, csak megmaradni – és mégis annyi mindent tud.

Nagy hálával tartozom a magyar nemzeti értékmozgalomnak és az *Agrárminisztérium Hungarikum Főosztályának* e könyv megszületését segítő támogatásáért.

S nagyon hálás vagyok a *Bodaszőlőért Egyesületnek* a partnerségért. Azért, hogy befogadott ebbe a világba és utat engedett ezeknek a történeteknek. A saját kis históriáinak. Az elmúlt századoktól máig.

Ritka öröm az ember életében, amikor egy régóta hordozott anyag nemcsak megírható, hanem helyet is kap. Ez a támogatás számomra nem pusztán lehetőség volt, hanem megerősítés: hogy érdemes erről a világról beszélni, mert része annak, amit *közös értéknek* nevezünk. Sokáig kerestem a hangot, amelyen ezek a történetek a legigazabban szólalhatnak meg. Végül rá kellett jönnöm, hogy nem új hang kell, hanem a sajátunk. Az a *mikszáthi*, anekdotikus, keserűen derűs beszédmód, amely ehhez a vidékhez különösen közel áll.

Itt az élet nem nagy ívekben mesél, hanem apró fordulatokban, félmondatokban és csöndekben.

A humor sokszor tartóoszlop, a bölcsesség pedig nem tanítás, hanem tapasztalat, amit az ember csendben odatesz a másik elé. Ebben a könyvben van harag és szeretet, szegénység és méltóság, vesztés és kapaszkodás. Van benne udvar, konyhasztal, temetőszél, és van benne az is, amit sokan jól ismerünk: hogy az ima nem mindig templomban lakik, hanem otthon, a mindennapban. A szeretet meg nem mindig nagy szó vagy látványos, a világ felé mutatott tett. Néha csak egy simítás, egy visszafordulás, egy ölelés a nap végén.

Nem ígérek nagy dolgokat ezzel a könyvvel. Csak azt remélem, hogy aki olvassa, néha elmosolyodik, néha elcsendesedik.

S ráismer valamire, ami benne is ott van. Mert ahol ennyi élet fér el egymás mellett, ott mindig lesz mit elmesélni – és jó érzés, hogy most már nemcsak bennem élnek ezek a történetek.

Ha ez a kötet csak annyit ér el, hogy valaki egy pillanatra közelebb hajol a saját emlékeihez, vagy más szemmel néz arra, ami addig „*csak úgy volt*”, akkor már nem dolgoztunk hiába.

No és persze más szemmel néz a sokak által távolinak és idegennek érzett *Hajdúböszörmény-Bodaszőlőre*. Mert az bizony nagyon is közeli. Mindahhoz, ami emberi.

Szeretném, ha ez a könyv úgy járná be az utat az olvasóhoz, ahogyan a történetek járják itt a vidéket: kézről kézre, szájról szájra, szívről szívre. Hogy legyen benne ismerősség azoknak, akik itt élnek, és legyen benne rácsodálkozás azoknak, akik csak vendégként érkeznek.

Mert ez a hajdúsági táj nem magyarázkodik, csak él. És éppen ezért tud olyan erősen igaz lenni.

Köszönöm mindenkinek, aki segített, bátorított, meghallgatott, és köszönöm az olvasónak is, hogy kézbe veszi ezt a kincsestárat.

Kocsi Erika

a könyv írója

1. A falu, amelyik nem ott ébredt, ahol elaludt

Bodaszőlőn az ember sosem tudta pontosan, mikor kezdődik egy történet.

Volt, aki szerint már a határban, ahol a szél is megállt egy suhanós pillanatra – mielőtt megindult volna – és körbelesett, hogy jó helyen jár-e. Megint mások esküdni mertek volna rá, hogy a kocsma küszöbén, ahol a beszéd mindig előbb ért haza, mint a gazdája.

Annyi bizonyos, hogy Bodaszőlőn a dolgok nem egyszerre történtek meg mindenkivel, hanem szépen, sorjában, ahogy illik.

Ez a falu nem volt nagyobb a kelleténél, de kisebb sem annál, amit elbírt volna. Lakói tudták egymás keresztnévét, de még annál fontosabb dolgokat is: ki miben sántikál, mit hallgat el, mikor mosolyog ok nélkül, s mikor tesz úgy, mintha nem értene valamit, pedig nagyon is érti.

Itt nem a híreket várták az emberek, hanem a jeleket: egy sűrű pillanatot, egy bús kérdést, egy harsány rikkantást, egy lágy simogatást, egy félszeg mosolyt. Mindent, ami elindított bennük egy történetet.

Egy történetet, ami talán igaz volt, talán nem és talán soha nem találta a kiutat. Mert itt sokak fejében még a meginduló gondolatok is bent rekedtek. Csakúgy, mint más hasonló vidéken.

Na, mármost Bodaszőlőre beköszöntött egyszer egy reggel, amelyről senki sem mondta ki, hogy különös. Mert Bodaszőlőn az ilyesmit nem szerették kimondani: ha az ember nevén nevezi a csodát, attól mindjárt vagy babona lesz belőle, vagy valami hivatalos ügy.

Pedig igazán az volt. Csoda volt ez a reggel. Nem szép, de csoda.

Úgy történt az, hogy egy este a falu elaludt, ahogy mindig. A dűlőkben még oda-oda koppant a késői szél a présház ajtajához, az erdő meg a maga komótos tempójában surmogott, mintha olvasná a leveleket.

A kocsma előtt is volt még egy utolsó „jóvanazügy mára, de majd holnap”, aztán a fények elhaltak, a kutyák is már csak esti kötelességből ugattak. Meg mert egy-egy – na, jó, elég sok – macska ingerelte kényes huncutkodással vagy pimasz esti macskatáncsal őket. Mert valóságos macskasereg élt Bodán. Na és elég kutya ahhoz, hogy a holdig csaholják dühüket a falu nyugalmába tépve. De estefelé már ők is lankadtak. Azon az estén is.

Minden elcsendesült. Mint egy szokásos éjszakán, Bodán. Mindig minden ugyanolyan volt. Minden éjszaka is.

Mormogtak a házak, surrantak a levelek, lopva kúsztak fel a csillagok az égre.

Egyszóval sejtelmes és megfáradt is volt egyszerre ez a bodasi éjszaka. Az a bizonyos, amelynek reggele mindenkit meglepett.

Mert reggel, mint évszázadok óta mindig, a falu felébredt, és kíváncsian várta, hogy hátha aznap valami csoda történik. Az meg valahogy sose talált ide.

Ám az a reggel más volt. Valóban csoda történt. Csak valami különös módon.

Mert ez a falu bizony nem ott ébredt fel, ahol este elaludt.

Elsőnek Tóth Pista vette észre.

No, nem mintha olyan nagy megfigyelő lett volna, hanem mert Pista olyan ember volt, akinek minden reggel ugyanaz a mozdulat volt az első: kilépett a

kapun, ránézett a küszöbre, és ha azon a por nem úgy simult, ahogy ő szerette, akkor aznap már gyanakodott a világra.

Most meg a por... hát az a por nemhogy nem úgy lepte be a küszöböt, nemis ugyanaz az a por volt. De voltak még egyéb aggasztó dolgok is. Nem a kapu előtt futott a megszokott keréknyom sem.

Nem úgy esett a nap a falu széle felől.

Sőt: még a szőlőlevelek is másképp gubancolódtak, mint szoktak. Pista megvakarta a tarkóját, és azt mondta félhangon:

- *Hát az anyjuk istenit... ezek a levelek is összevissza állnak.*

Ekkor persze még ő maga se hitte el, amit mond.

De Bodaszőlőn egy mondat nem azért fontos, mert hangos, hanem mert igaz.

Vagy annak tűnik, mégis ott maradt a levegőben, mint a füst.

Hamarosan jött is a második jel. A kocsmá előtt, ahol rendszeren a pad árnyéka mindig a küszöb felé kúszott, most meg épp ellenkezőleg: mintha az árnyék is visszakozott volna.

Mintha a nap meggondolta volna magát, vagy mintha csak eltévesztette volna Bodaszőlőt, és egy másik falut próbálna éppen. Mert itt még a nap is gondolkodóba esett, hogy lesüssön-e.

A kocsmárosné, akit mindenki csak Marisnak hívott, ki is jött az ajtóba, ránézett a fényre, ránézett az árnyéokra, aztán meg a saját kezére, mintha azon keresné a magyarázatot.

- *Emberék...* – mondta, és ennél többet nem is kellett mondania, mert Bodaszőlőn az „*emberék*” szó olyan volt, mint máshol a harang: tudni lehetett belőle, hogy történik valami.
Az emberek meg bizony jöttek.

Először csak két-három jólélek szálingózott oda, mintha véletlenül épp arra lenne dolga. Aztán egyre többen és többen érkeztek.

Ott volt sapkás Joli, keszeg Jani és még a mindig vidám Pista fiú is.

A végén meg már ott állt fél Bodaszőlő az utca közepén, és mindenki úgy nézett körül, mintha hirtelen valaki átrendezte volna a világot, csak elfelejtette volna szólni.

- *Lehet, hogy...* – kezdte valaki.
- *Ne mondd ki!* – vágta rá egy másik.
Mert az ilyen mondatok Bodaszőlőn veszélyesek. Ha kimondják, akkor már igazolni is kell. Aztán meg majd jön a jegyző, a mérték, a térkép, a pecsét, és a végén még a falu lesz a hibás, amiért rossz helyen ébredt. Márpedig Bodaszőlő nem szeretett hibás lenni.

Kicsi is volt, erdőmélyi is volt, így mindig meghúzta magát a nagy Böszörmény szélén.

Ha tetszik, ha nem, valamiért mégis nagyon különös volt most ez a falu.

Ekkor megszólalt a legöregebb ember, akit ott akkor lehetett találni, a Gáspár bácsi. Ő meg olyan öreg volt, hogy amikor ő gyerek volt, még a falevelek se hullottak le ősszel.

- *Ne csudálkozzatok* – mondta nagy komolyan, és úgy köpött egyet oldalra, mintha ezzel el lehetne intézni a földrajzot. – *A falu olyan, mint az ember. Van, hogy arrébb fordul álmában.*

Erre mindenki bólogatott, mert ez végre olyan magyarázat volt, amin nem kellett gondolkodni.

Csakhogy a nap végére kiderült: nem csak arrébb fordult.

Mert délutánra jött a harmadik jel is: a postás.

A postás, kérem, a világ rendjének az egyik utolsó mozgó, de biztos pontja volt itt Bodán. A siető ember egyik csálé vityilló és a másik módos ház között.

Neki egyik pont olyan volt, mint a másik. Számára egyenlő volt mindenki. Címzett. Nem több, nem kevesebb. Ő maga volt a megtestesült demokrácia.

Na, de ha már a postás összekeveri a házszaót, abból már nem csak, hogy sejteni, de tudni lehet, hogy valahol elromlott a teremtés.

Na, a postás most nem a házszaót keverte össze. Hanem... megállt a falu szélén, körbenézett, és azt mondta:

– *Aztán... hm, biztosan Bodaszőlőn vagyok?*

Ezt úgy kérdezte, mint aki attól fél, hogy ha rosszul kérdez, akkor a válasz elviszi az egész heti fizetését.

- *Hát mi itt volnánk?* – kérdezte vissza Maris, de a hangjában már benne volt az a szívdobbanásnyi percegés, amit az ember akkor érez, ha hirtelen megcsúszik alatta a biztos talaj.

A postás pedig elővette a papírt, rámutatott egy sorra, és úgy mondta:

- *Mert nekem ide az van írva, hogy... Hajdúböszörmény felől ma másfelé van az út.*

Na, itt aztán csend lett. Olyan csend, amelyben még a legbátrabb kutya se ugatott bele.

És Bodaszőlő népe egyszerre értette meg: ez nem olyan történet, amit el lehet intézni egy köpéssel. Ez olyan történet lesz, amit majd még az unokák is úgy fognak kezdeni, hogy:

„Emlékszel, mikor a falu?”

A postás kérdésére senki sem válaszolt azonnal. Még átlagos kérdésekre is nehezen kúszott itt ki a válasz sokak fejéből, nemhogy ilyenre.

Meg Bodaszőlőn a mondatokkal óvatosan bántak. Ha az ember elhamarkodja, könnyen rajta marad a szó, mint rosszul szabott kabát.

- *Hát...* – kezdte volna Maris, de elharapta.

Inkább az öreg Gáspár bácsira nézett, mert ilyenkor mindig ő volt az, aki előbb szólt, mint gondolkodott, de azt komolyan tette.

Gáspár bácsi megfogta a botját, beleszúrta a porba, mintha az lenne a térkép, és kijelentette:

– *Az út nem ment sehova. Csak mi mentiünk el mellette.*

A postás nem volt filozófus alkat. Ő csak azt tudta, amit a keréknyom és a papír mondott neki.

Megvakarta a tarkóját, ránézett még egyszer a házakra, a kanyargó utcára, a fákra, amelyek tényleg mintha egy fél lépéssel arrébb álltak volna. A szőlőlevelekről tekergéséről már nem is beszélve.

- *Én akkor ezt most feljegyzem* – bólintott magát is megnyugtatta. – *Mert az ember már csak nem írhatja azt a jelentésbe, hogy a falu... elmozdult.*
- *Írja azt, hogy figyelmetlen volt* – mondta Maris. – *Az igaz is.*

Nevettek. Volt, aki halkan kuncogva, volt aki harsány böfögéssel, és volt, aki elfordulva próbálta megfogni magában a gurgulázó kacajt, ami mégis feltört. Erre a feszültség oldódni látszott. Mert Bodaszőlőn a nevetés nem a vidámság jele volt, de nem ám! Hanem a túlélésé. S ezt most túl kellett valahogy élni.

E mindenki érezte.

A nap ment tovább a maga rendje szerint, mintha nem lenne köze ahhoz, hogy reggelre a világ egy kicsit máshogy és máshol állt össze itt.

Az asszonyok főztek, csacsogtak, a férfiak kimentek a dűlőre, a gyerekek pedig – ahogy mindig – hamarabb megszokták az újat, mint a felnőttek. Csak estére derült ki mindenki számára, mi történt igazából.

Akkor már a kocsmá előtt ültek, többen is. Nem tanácskozás volt ez, inkább afféle közös időtöltés, ahol mindenki elmondja, amit ugyanaznap már tízszer átgondolt, és el is mondott, csak most jólesett újra kimondani. Mert itt minden nap unásig ismétlődött. Még a szó is.

- *Én már pedig csak azt mondom* — szólalt meg Tóth Pista —, *hogy ez a falu nem ment sehova. Csak az emberek maradtak le róla.*
- *Az is lehet* – bólogatott bele nagy készséggel valaki más —, *hogy mindig is itt voltunk, csak most vettük észre.*
- *Vagy* – tette hozzá felemelt újjal és nyomatékosan Gáspár bácsi, és itt mindenki ráfigyelt —, *vagy eddig nem volt fontos.*

Ez a mondat aztán ott maradt az asztalon, a poharak között. Nem vitatták. Az ilyen mondatokat Bodaszőlőn nem szokták.

Másnap reggelre meg a falu már majdnem visszatalált a helyére.

Vagy legalábbis úgy tett, mintha...

Az út megint ismerős kanyart vett, a nyomok jó helyen jártak, az árnyék is a megszokott módon engedelmeskedett a napnak, a szőlőlevelek is visszakúsztak a helyükre és még por is a maga megszokott rendje szerint szállt és lepte be ezt a külön kis világot.

Tóth Pista meg is nyugodott.

Csak az emberekben maradt mégis valami elmozdulva. Pedig itt évszázadok óta nemigen volt mozdulás. Se kint, se bent.

De attól a naptól kezdve Bodaszőlőn gyakrabban kérdezték meg egymástól, hova mennek, mielőtt elindultak.

És nem csak azt, hogy merre, hanem azt is, hogy miért.

Aki messzire jutott, az is visszanézett néha.

Aki elment, az is tudta, hova tartozik.

És aki maradt, az se maradt csak úgy, nem megszokásból tette.

Mert nem az a lényeg, hol ébred fel az ember egy reggelen.

Hanem az, hogy hazatalál-e benne a világ.

Bodaszőlő meg a naptól kezdve soha többé nem mozdult.

No, nem azért, mert ne tudott volna.

Hanem mert már nem volt rá szükség, nem volt rá kedv, nem volt rá vágy.

Itt az erő az állandóságban rejlett, amely száraz porként telepedett erre a világra.

Minden megszokott reggel, délben és este.

Nem unalomból.

Hanem mert már nem volt rá szükség, nem volt rá kedv, nem volt rá vágy.

Itt az erő az állandóságban rejlett, amely száraz porként telepedett erre a világra. Minden megszokott reggel.

A falu a helyén volt. S onnan már nem mozdult el soha.

2. Dübögtetnek

Bodaszőlőn a kopogás nem volt mindennapi dolog.

Aki kopogott, annak oka volt.

Aki pedig ok nélkül kopogott, az többnyire el is felejtette, miért indult el, vagy csak a kiút felé vezető ajtót kereste.

Ám mindig rossz helyen kopogtatott.

De volt valami, amit a faluban nem használtak könnyelműen.

Nem kopogás volt az, hanem dübögtetés.

A dübögtetés nem kérdezett, nem sietett, nem magyarázkodott. Olyan volt, mint az időjárás: ha megérkezett, tudni lehetett, hogy addig marad, amíg dolga van.

Egy délután aztán dübögtettek.

A ház, ahol történt, nem volt se nagyobb, se kisebb a többinél. Az ajtaja mindig zárva állt, nem bizalmatlanságból, hanem rendből.

Bent egy öregasszony élt, aki már régen elhatározta, hogy a világgal ezentúl csak az ablakon keresztül tart kapcsolatot. Vele lakott a lánya is, aki még nem döntötte el, hogy maradjon-e, de addig is maradt. Amikor megszólalt az ajtó, a lány ösztönösen az ablakhoz lépett.

- *Tessék* – mondta ki, ahogy Bodaszőlőn ilyenkor szokás volt.

Odakint egy csuhás ember állt.

Nem volt benne semmi sürgető, semmi szokatlan. Úgy állt ott, mint aki ráér, mert már megtanulta, hogy itt az emberek ritkán sietnek.

Az Isten nevében támogatást kérek – mondta olyan természetességgel, mint aki a töltött káposzta és a rántott hús közül választ a háziasszony kérdésére.

Ám itt nem kapott kérdést.

Ő jött kéréssel.

A lány bólintott.

Maga sem értette, hogy miért, csak úgy érezte, hogy most bólintani illik.

Majd halkan megkérdezte:

- *Kinek tetszik kérni?*
- *Az Üdvhadcsereg részére.*
Bent az öregasszony megköszönte a torkát.
- *Ki az?* – kérdezte.
- *Hát egy katona* – hadarta a lány, miután gyorsan végiggondolta a hallottakat. – *Valami öt-hatos sereg.*

Az öregasszony felült az ágyban és gyanakodva támaszkodott botjára.

- *Ne diskurálj te azzal a katonával! Abból még baj lesz.*
- *Talán nem is katona* — bizonytalanodott el a lány.
- *Akkor pap* — zárta le az ügyet az öregasszony. – *Az is kér.*
- *Mit kér?*
- *Mindent.*

A lány visszafordult az ablakhoz cseppet sem magabiztosan:

- *Nem adunk.*

Az ablak becsukódott.

Odakint a csuhás még egy pillanatig állt.
Nem sértődött meg.

Tudta, hogy Bodaszőlőn az ajtók ritkán rosszindulatból csukódnak be, inkább félreértésből vagy félelemből.

Megigazította a ruháját, és ment tovább.

Bent csend lett.

Az a fajta csend, amelyben az ember később mindig talál még egy kérdést.

A lány napokig gondolkodott azon, miféle hadsereg az, amelyiknek ilyen a száma.

Hová sorolják? Ki vezényeli? És miért jár házról házra?

Évek múlva értette meg.

Hogy vannak dolgok, amelyeket nem lehet könnyen azonosítani és lajstromba venni.

És hogy az ember sokszor nem azért nem ad, mert nincs miből, hanem mert nem tudja, mire kéri.

Bodaszőlőn azóta, ha valaki későn ért meg valamit, csak ennyit mondanak:

- *Dübögtettek... csak nem ismertük fel, ki állt az ajtó mögött.*

3. A falu, ahol a „nincs” lakik

Bodán a „nincs” nem tagadószó volt, hanem családtag.

Ott ült a küszöbön, ott hevert az ágy alatt, és ha valaki nagyon reménykedett, hát akkor is csak annyit mondott: *„Én már itt voltam előbb.”*

Az ember, aki városban él, megszokja, hogy a szegénységnek is van rendje: ha nincs pénz, legalább van egy szék; ha nincs hús, legalább van kenyér; ha nincs kenyér, legalább van mentség.

De Bodán a mentség is mezítláb járt.

A hó azon a napon olyan tisztán feküdt a buckákon, mintha a Jóisten fehér abrosszal terítette volna meg a vidéket.

Csakhogy Bodán hiába az abrosz, ha nincs mit rátenni.

Itt a táj ünneplőben volt, a nép meg hétköznapi – abban a fajtában, amelyik már nem is hétköznapi, hanem valami örökös, szürke idő.

A présházak szépen sorakoztak, mintha réges-régi játékházak volnának; apró viskók a nagy semmisségben.

Aki távolról nézte, azt hihette, kedves világ ez, ahol az ember megpihen a szőlőben, bort szűr, és a gondját a pince hűvösében hagyja.

De aki közelebb ment, annak a pince hűvösében nem gond volt, hanem üresség.

Az első kunyhónál nem kellett kopogni, mert a kopogásnak itt nincs tekintélye.

Nincs. Itt is a „nincs” az úr. Nemcsak egyszerű családtag, hanem családfő. Itt inkább az éhség kopogtat – és annak ajtót sem kell nyitni

Ahogy beléptem, a szoba már maga volt a válasz: alacsony, füstszagú, sötét, olyan, mintha a nap is csak vendégségbe járna ide, és hamar elunja.

A sarokban egy csecsemő sírt. Az a sírás nem olyan, mint mikor a gyerek akar valamit.

Az olyan, mikor a gyerek csak van, és ezzel mindent elmond. A sírásban benne volt a tej hiánya, a meleg hiánya, a jövő hiánya.

Az anyja ott ült mellette, s nem ringatta már úgy, ahogy a városi asszony ringatja a babát, hanem inkább csak őrizte, mint aki attól fél, hogy a gyerek is elfogy, mint a krumpli.

- *Mi baja?* – kérdeztem csendes figyelemmel.
Az asszony rámnézett, s olyan nyugodtan felelt, mintha az időjárást mondaná:
- *Éhes.*
- *És mit eszik?*
Az asszony elfordította a szemét, mert az ilyen kérdés Bodán csúnyább, mint a káromkodás.

- *Amit találunk*– mondta. – *Most éppen... semmit.*
A nagyobbik gyerek egyetlen, piszkos ingben állt ott, ami már nem ruha volt.

Csak emlék arról, hogy valaha volt ruha. A kisebbik meg mezítláb toporgott, és olyan daccal nézett a világra, mintha ő fájdalma tartaná össze az egész falut.

- *Hányan vannak?* – kérdeztem.
- *Nyolcan* – felelte. – *Tízből. Kettő már... elment.*

Ezt az „*elment*”-et úgy mondta ki, mint aki nem akar nagy szót a halálra. Mert Bodán a halál nem látvány, hanem tény: mint a füst, mint a hideg, mint a köd, mint a szél.

A férfiről is beszélt.

Nyáron gépnél dolgozott, keresett három mázsa búzát, egy kis krumplit.

Aztán elmúlt a nyár, és elmúlt a búza is.

A terményt felélték, tartozás maradt, munka nem jutott. A számok ott keringtek a levegőben, mint a legyek: tizenkiló inségbúza, ötven pengőnyi termény, nyolc száz, egy tűzhely.

Néztem a szobát.

Nem volt ott se párna, se takaró, se egy rendes szék. Nálunk a szegény embernek is van széke, mert valamikor régen valaki csinált neki.

Itt a szék is fölösleges: aki nem evett, az nem ül le, hanem fekszik. Nem ágyra, hanem a dikóra.

Ez van csak. Ágy nincs.

Később mentünk házról házra.

Mindenhol ugyanaz a szó fogadott, csak más hangon:

- „*Nincs*”.

Nincs cipő, nincs ruha, nincs tej, nincs kenyér, nincs liszt.

Nincs olyan szó, hogy „majd”.

Nincs olyan mondat, hogy „holnap”.

És volt egy tanító, aki olyan fáradt volt, mintha ő tanulta volna ki helyettük az egész iskolát.

- *Kiszédiülnek az iskolapadból* – mondta. – *Nem rosszából. Éhségből.*

A gyerekek meg elmondták a maguk szomorú kis bölcsességét:

- *Pista bátyám, mire hazamentünk, kiette a tészta a levestől.*
- *Anyám főzött cinkét, de a kisebbek megették előlünk.*

A városi ember azt kérdezi ilyenkor: mi az a cinke?

Igen, már megvan: egy madár.

A bodasi meg csak legyint.

- *Krumpli liszttel. Ha van krumpli. Ha van liszt.*

A „ha” Bodán nagy szó. Majdnem imádság.

Mikor elindultam visszafelé, a hó még mindig szép volt. A táj még mindig karácsonyi képeslapnak tetszett. És azon kaptam magam, hogy a szépség itt nem vigasz, hanem gúny: mert a világ tud fehér lenni ott is, ahol az embereknek már fekete a napjuk.

A „nincs” pedig már engem is elkapott és kéretlenül továbbkísért. elkísért a szülőik között. Nem szólt. Csak jött utánam.

S akkor értettem meg: Bodán nem az a legnagyobb nyomor, hogy nincs kenyér.

Hanem az, hogy a „nincs”-hez már hozzászoktak, és úgy mondják ki, mint az „amen”-t.

4. Borgőzös fények

Bodaszőlőn, a Hajdúböszörményhez kapcsolt erdei faluban, az ember nemcsak éhes volt, hanem szomjas is.

És míg az éhséget szégyellte, a szomjúságot már kultúrává nemesítette.

Mondták is a környéken, hogy egy főre itt jut a legtöbb bor, még akkor is, ha az a fő néha csak félig van tele.

Mert Bodán a bor nem ital volt, hanem magyarázat. Arra, ami van. Arra is, ami nincs. És főleg arra, amit az ember látni vél.

Azon az estén is a présház előtt ültek. Józsi volt ott, Pista is, meg az öreg Gergely, aki már akkor ivott, amikor más még aludt.

A bor sötét volt, mint a bodai éjszaka, sűrű, mint a történetek, amiket előcsalogatott.

- *Mondom nektek, nem lehetett az csillag* – kezdte Józsi, és már ebből tudni lehetett, hogy az bizony csillag volt.
- *Őszet mér ne lehetett volna?* — kérdezte Pista, aki mindig kérdezett, mert így tovább tarthatott a beszéd. Na meg bölcset játszhatott.
- *Hát csak megjött utánam* – mondta Józsi komolyan. Halál komolyan. – *És a csillag nem jön az ember után, legfeljebb a baj és a nyavaja.*

Nevettek, de csak félig. Mert Bodán az ember akkor is nevet, amikor nem biztos benne, hogy kel-
lene.

Józsi elmesélte, hogy későn indult haza a határról. A gyerek otthon volt, az asszony meg rábízta: „*Ne sokáig, Józsi, mert a kicsi nyugtalan.*”

Hát Józsi nem sokáig maradt, csak egy kicsit tovább, mint kellett volna.

Aztán az erdő girbe-gurba ágat között meglátta a fényt.

- *Nem* – suttogta . – *Inkább... derengött. Mint amikor Pista meghallja a kakast és reggelt érez.*

Pista elengedte a füle mellett a szót. Nagyobb dolog lesz itt aztán.

Bambán előrehajolt. Szeme kancsal tűzben éget, mint mikor az asszonynépre néz bámul bőrgőzősen.

- *No és mozgott?*
- *Hát... hol igen, hol nem. De amikor megálltam, az is megállt. Amikor mentem, az is jött.*
Az öreg Gergely bólintott.
- *A bor is ilyen* – mondta bölcsen. – *Ha megállsz, utolér.*

Nevettek megint. De nem úgy igazán. A bor fogott, a történet nőtt.

Józsi azt is elmondta, hogy az erdő szélén találkozott a kutyával. A rókakutyával.

Nem ugatott, csak nézett.

Olyan szemmel, mintha tudná, mi jön.

- *Akkor már féltem* – vallotta be. – *Mert nem az ember fél a sötétből, hanem attól, amit a sötétben maga talál ki.*

A fény hol eltűnt, hol visszajött. Józsi meg eltévedt egy kicsit, pedig az erdőt ismerte. De borral az ember néha ismeretlen helyeken is otthon van, máshol meg elveszik ott is, ahol született.

Bólintottak és hazatántorogtak.

Józsi bedűlt a szomszéd kerítésén és megint megpillantotta a fényt. Úgy vélte, hogy követi. A szomszéd kutyája meg nekiugrott.

A borgőzös fényei és szétszaggatott nadrágja volt már csak neki. Meg a suttogó félelem. Hazaért.

Otthon közben a gyerek felébredt. Az asszony gyertyát gyújtott, és mikor Józsi végre betántorgott, csak annyit mondott:

– *Hol jártál már megint?*

Szavában ezer kés éle bujkált, de mellett volt a gyermek. Nem kiabált, csak tüzes szemmel meredt urára.

– *Hát a határban* – felelte Józsi. – *Meg... máshol is.*
Másnap már mindenki tudta.

Bodán gyorsan jár a szó, főleg, ha van mivel meglocsolni.

Volt, aki azt mondta, lelket látott Józsi.

Más szerint csak a köd játszott vele.

A harmadik meg esküdött rá, hogy ő is látott már ilyet, csak akkor még nem mert szólni.

- *Lehet, hogy a borgőz világít* – mélázott Pista ártatlan képpel.
- *No akkor nálunk nagy fényesség lesz* – felelte az öreg Gergely.

Vigyorogtak.

És itt volt a dolog lényege: Bodán a bor nem eltakarta a nyomort, hanem körberajzolta.

Megvilágította, mint a bolyongó esti fények.

Egy kicsit megszépítette, egy kicsit kifordította, hogy el lehessen mesélni.

Mert ahol nincs sok kenyér, ott a történet is étel.

És ahol sötét az élet, ott a borgőzös fények néha elégnek látszanak.

Mégis mi volt az a fény?

Ki tudná azt.

De másnapra talán mindenkinek kicsit világosabb lett tőle a feje.

5. Fájó talpacskák

Bodaszőlőn, egy udvar nyáron mindig nagyobb volt, mint máshol.

Nem is azért, mert tágult volna, hanem mert a hőség kitolta a határait: a fák árnyéka messzebbre csúszott, a por lassabban szállt fel, és minden mozdulatnak ideje volt.

A diófa lombja hűsítette a levegőt, mintha maga a fa fújta volna vissza a meleget az ég felé. Alatta tyúkok kapirgáltak, kacsák totyogtak, libák fontoskodtak, s a gyerekek – félpucéran, csupasz talppal – úgy szaladgáltak közöttük, mintha az udvar az övék volna, és az egész világ csak mellékszereplő.

Hárman voltak a gyermekek. Kicsik és piszkosak. Három gyors, hangos, nevetős. A két fiú mellé akadt egy kislány, aki mindig egy fél lépéssel lemaradt.

A játékot a vicces bácsi találta ki, akinek göndör haja volt, nagy kezei, és olyan kacagása, amitől még a tyúkok is félrehajtották a fejüket. Versenyt hirdetett: ki ér át hamarabb az udvaron, úgy, hogy közben nem csúszik el a tyúkszaron.

– *Na, gyerünk, vidám talpacskák!* – kiáltotta.

A gyerekek meg csak futottak és futottak. Versenyeztek.
Nevettek.
Csúsztak.

Kiáltoztak örömben.

A kislány is futott volna.
Ő is játszott volna ezt a furcsa játékot, de a lába mintha mindig rossz helyre lépett volna.

Megbotlott, elesett, a térde poros lett, a szeme könnyes.

A többiek nevettek – no, nem gonoszul, csak gyerek-módra, ahogy akkor nevet az ember, amikor még nem tudja, mi fáj igazán.

A baromfiudvar felbolydult: libák gágogtak, kacsák hápogtak, tyúkok szárnycsapkodva menekültek, mintha az egész világ egyszerre döntött volna úgy, hogy zajos lesz.

A kicsi lány felállt, de már nem futott vissza. Szíjogva kiment az udvar szélére, és ott maradt, kicsit kívül, kicsit egyedül.

Később, amikor a játék kifulladt, és a nevetés elcsendesedett, az apukája odament hozzá.

Magas volt, vékony, göndör hajú, és olyan szeme volt, amelyben nem volt kérdés, csak válasz.

Megsimogatta a fejét.

Nem mondott nagy dolgokat.

Nem magyarázott.

Csak ott volt.

A többiek is odamentek végül.

Megölelték, vállon veregették, vigasztalták, mert a gyerekek – ha hagyják nekik – tudnak jók lenni.

A kislány pedig később, felnőttként is emlékezett erre a nyárra. Az udvarra.

A porra.

A nevetésre.

Arra, milyen kívülállónak lenni.

Utolsónak.

Elesni.

És arra is rájött, hogy aki egyszer kívül marad, az megtanul másképp látni.

Aki lemarad, az megtanul figyelni.

Aki elesik, az tudja, milyen erős egy simítás.

Mert nem biztos, hogy hátrány utolsónak lenni.

Néha abból lesz a szeretet.

Néha abból lesz az erő.

És néha abból lesz az ember.

Mert tud figyelni, mert tud érezni és tud lehajolni.

Az tud felemelni másokat, mert valaha őt is fel-
emelték.

6. Ha menni kell

A temető Bodán mindig szeles volt.
Nem erősen, csak annyira, hogy az ember érezze: itt nem áll meg sokáig semmi, még a levegő sem.
Nem temetésre mentem.

Csak arra vitt az
utam.
Az ember néha így
megy haza: sírok
között.
Az apukám és az
anyukám ott alud-
tak valahol beljebb.
Nem rendeztem a
sírt, mint máskor.
Csak tudtam, hol
vannak.
Néha elég az is.
Megnéztem a többi
sírokat.
S a ravatalozó mö-
gött láttam meg
őket.

Három gyerek. Vagy testvérek, vagy rokonok,
olyan mindegy az ilyesmi, amikor együtt állnak. A
földön egy kis sír volt. Friss.

Köré ácsoltak egy apró fakeretet, mintha azt mondanák: eddig tart a világ, itt vigyázunk rád.
Nem sírtak hangosan.

Csak úgy voltak. Együtt voltak, együtt emlékeztek.
S emléket állítottak, mert a családnak csak ennyire tellett.

Az egyik kisfiú odajött hozzám, amikor már a szüleim sírja mellett búslakodtam.

Kíváncsin, nem félve.

– *Neked itt ki van?* – kérdezte.

Elmondtam neki, hogy az anyukám meg az apukám. Meghaltak már. Apukám régebben, anyukám mostanában.

Bólintott. Nem sajnálkozott. Elfogadta.

- *Nekem meg itt a kistestvérem lakik* – mondta, és a picinyke sírhantra mutatott. – *Csak egy napig élt.*

Bólintott ismét egyet, mint aki csak tudomásul veszi. Nem volt benne vád. Nem volt benne harag.

- *De ha menni kell, akkor menni kell* – tette hozzá. Olyan természetességgel, ahogy más azt mondja: ha esik, esik.

A szél megszimogatta a fakeretet. A gyerekek oda-léptek, eligazították. Gondoskodtak róla. Mintha csak azt mondanák: nem volt sok idő, de nem voltál egyedül.

A kisfiú rám nézett még egyszer.

- *Az enyéme vigyáznak rá* – mondta – *A tieid meg ránk.* Nem tudtam mit felelni. Nem is kellett. Hazafelé menet nem volt nehéz a léptem. Nem lett könnyű sem. Csak rendben volt valahogy. Mert ott, a bodai temetőben, három gyerek megtanította nekem, hogy a halál nem mindig sötét. Néha csak egy rövid történet. És attól még történet.

Hogy a hosszú történet emellett nyugalom.

Megnyugvás, hogy nekik később kellett menni.

És ha menni kell, hát menni kell.

De amíg itt vagyunk, vigyázunk egymásra.

Ha arra járok, mindig viszek virágot a kis sírra.

Mert az ő története is egy történet. Ott is és itt is.

Neked írtam olvasóm, hogy emlékezz, ha fáj a búcsú. Mert nincs vége. És ez így van rendjén.

Mert ha menni kell, hát menni kell.

De amíg itt vagyunk, vigyázunk egymásra.

7. A hajdúkapitány násza

Hajdúböszörményben azt tartották, hogy a szerelem nem olyan dolog, amit az ember keres.

Az vagy fejbe veri, mint egy buzogány,
vagy soha meg sem találja.

A falu kapitánya, Bársony Péter természetes ember volt, széles vállal, széles mosollyal, pirospozsgás ábrázattal és olyan tekintettel, amely előtt a kutyák is félrehúzódtak.

A törököt megjárta, kardja nem rozsdásodott, a szava pedig ritkán volt több háromnál. Ha azt mondta: „*Lesz.*” – lett. Ha azt mondta: „*Nem.*” – abból semmi nem lett. Nála soha nem volt „*Talán.*”, és kétely sem volt soha.

Csak a szerelemmel nem boldogult.

A módos fejércseléd, Csengeri Julianna viszont épp olyan híres volt az eszéről, mint a hozományáról. Apja földje messzebb ért, mint a kapitány türelme, s a lány szeme úgy villant, hogy abból baj lett, ha belenézett az ember.

A kapitány hát megkérte a kezét.
Szabályosan.
Tisztességgel.

Úgy, ahogy hajdúember szokta.
Nem félt, nem kételkedett.

Juliana mégis nemet mondott.
De nem ám csak úgy!
Hanem azt mondta:

- *Akkor lesznek a feleséged, kapitány uram, ha három dolgot megteszel értem.*

A falu már akkor nevetni kezdett. S ez még csak az eleje volt.

Az első az volt, hogy a kapitány táncoljon a fonóban.

A második, hogy egy teljes vasárnapig ne szóljon senkihez parancsoló hangon.

A harmadik pedig, hogy vallja be a kocsmá közepén, hogy ő bizony nem mindig tudja, mit csinál.

A kapitány megcsinálta.

Mindhármat.

Igen, mindhármat.

Táncolt – botladozva.

Hallgatott – vörös fejjel.

És bevallotta – nagy csöndben.

Másnap egész Hajdúböszörmény tudta: bolondot csináltak a kapitányból.

Ő pedig büszkének tűnve elkullogott. Felcsapta a csizmáját, felvette a kardját, és azt mondta:

- *Olyan asszony nem kell, aki próbára teszi a becsületemet.*

Elment.

Senkinek nem szólt.

Nem nézett vissza.

Három nap múlva Julianna küldött utána egy gyereket.

Nem könyörgött.

Nem magyarázott.

Csak ennyit üzent:

- *Aki hajdú, az tudja, hogy a büszkeség nem ellensége a szerelemnek. Csak kapuja.*

A kapitány megértette.

Visszament.

Nem szólt sokat.

Nem kérdezett.

Julianna sem.

Összeházasodtak.

Azt beszéltek, nem volt hangos házasság.
Nem volt benne sok szó.

De volt benne rend, tisztelet, és olyan csendes összetartás, amit csak az ért, aki egyszer már bolond volt a szerelemért.

És Hajdúböszörményben azóta is azt mondják:

a hajdú nem attól férfi, hogy sosem hajlik meg, hanem attól, hogy tudja, mikor kell.

8. A pap és az ima

Bodaszőlőn nincs templom.

Sose volt.

Ez nem panasz, inkább tény, mint hogy a szél mindig megfordul a sarkon vagy a krumpli elfogy a zsákból.

Ha keresztelni kell, temetni, vagy az utolsó kenetet feladni, akkor vagy ők mentek át Hajdúböszörménybe, vagy a pap jött ki hozzájuk. Attól függ, ki ért rá hamarabb.

A papot mindenki ismerte.

Nem volt fiatal, de nem is öreg. Inkább fáradt. Olyan ember, aki már sok mindent végigmondott Istennek, és nem mindig kapott választ.

Azt beszéltek róla, hogy boldogtalan.

Nem rossz értelemben – csak úgy, ahogy az boldogtalan, aki sokszor imádkozik másokért, és ritkán magáért.

Amikor kijött hozzájuk, nem keresett templomot.

Tudta, hogy nincs.

Leült a konyhaasztal mellé, levette a kalapját, és ugyanott mondta az imát, ahol máskor a levest kanalazzák.

Egyszer valaki meg is kérdezte tőle:

- *Tisztelendő úr, nem baj, hogy nincs templomunk?*

A pap elmosolyodott. Nem prédikált. Csak annyit mondott:

- *Az Úr nem olyan kényes. Ha lenne templom, örülne neki. De ha nincs, akkor is idefér.*

És megkopogtatta az asztalt.

Temetéskor is így volt. A szertartás Bodaszőlőn, mert itt is van temető, rend, hit, kegyelet.

De az igazi búcsú mindig itthon történt. A konyhában. A szobában. Az ágy szélén. Ott, ahol az ember nem szépen ül, hanem ahogy jólesik.

A pap egyszer félrehívott valakit, mikor már indulni készült.

- *Tudja – mondta halkán —, az ima nem attól ima, hogy hol mondják. Hanem attól, hogy kívülről vagy belülről jön.*

Megmosolyogták. Nem nagyon, csak amolyan halvány, mély mosollyal. Mert náluk így szokás: ha valami igaz, azon előbb mosolyogni kell.

Pedig igaz volt.

Mert náluk, templom nélkül, az emberek mégis imádkoztak.

Néha jobban is, mint máshol. Nem szépen. Nem hangosan.

Csak úgy, ahogy szokás.

A pap pedig mindig hazament Böszörménybe, de az imák itt maradtak. A házakban. A falakban. Az asztalokban.

És aki figyelt, az tudta:
nem az Úr temploma hiányzik innen.
Csak a harang.

Az Úr maga itt van.

9. Asszony nép szeszélye

Bodán az asszony nép kedvét nem lehet számon tartani. Másutt sem, de itt mégúgy sem.

Nem olyan volt, mint az időjárás, mert annál is széleyesebb és veszélyesebb. Inkább olyan, mint a szél a kukoricásban: egyszer cirógat, máskor úgy csap le, hogy a levelek is összekoccannak tőle.

Vagy mint a téli hó a tájon – egyszer megnyugtatón fehérlik és simogat, máskor csípős daccal torlaszolja el az utat.

Ercsi meg, mitagadás, hisztis volt.

Ez tény, nem vád.

Jólelkű, eszes fehércselédként ismerték a faluban, de úgy hullámozott a kedve, mint a víz a kutyatálban, ha épp ivott a szomjas eb.

Nem betegségből, hanem természetből. Olyan fajta asszony volt, akinek a lelke hamar felhabzik, mint a frissen szitált liszt, ha huzatot kap. Egy szó, egy félhang, és máris fehér lett tőle a levegő.

Az ura, Lackó, sokat dolgozott. Mire hazajött, már nem maradt benne se szó, se kedv, csak a fáradtság. Na meg az a különös fanyar humor.

Az a fajta csipkedő, szúrós derű, amit kevesen értettek a családban is.

Néha még ő maga sem.

Mindig ilyen volt.

S no, hazatérven elég volt, ha valamit odavetett a napjából – egy fél mondatot, egy sóhajt – Ercsi máris megérezte benne az egész világ súlyát és bánatását, ami őt sérti.

Ilyenkor sírt.

Ha nem sírt, visított.

Ha nem visított, félrevonult.

Bezárkózott és szúrós válaszokon gondolkodott. Sorra-számba vette őket, mint a befőttesüvegeket a kamrában.

Ez is rend volt.

Nem írott, de megszokott.

Az ő rendjük.

Lackó néha tovább izzította a tüzet, de rájött, hogy ez veszélyes.

Így már nem szólt vissza.

Tudta, hogy az asszonynép kedve nem okosodik a férfiszóval.

Kiment az udvarra, kijárta a maga haragját, kerülgette a fát, megtámasztotta a falat, hadd hűljön ki belőle, ami felforrt.

Tett-vett az udvaron, mintha dolga lenne, pedig csak a csendet hordta körbe magában. Rászórta saját gőzölgő fejére, hogy lehűtse azt.

Kisimította dühe redőit és vígságot mímelve, de félve lépett vissza.

Amolyan férfias határozottsággal, ami az asztalra csap, majd – párja szeme sötétjének villanására – lapos pislogások közepett nyitja ki ökölbe zárt tenyerét, mintha épp csak egy legyet üldözött volna vele.

A ház gazdája volt ő, de nem az ura.

Mire visszajött, Ercsi már csendesebb volt.

Félve pislogott ki a szoba mélyéről, és már megbánt mindent, de mindent. A tányért is sajnálta, amit összetört. A lábast is, amit a falhoz vágott. Meg az egész sivalkodó félrevonulást.

De már hiába.

Meg nem mutathatta ki megbánását. Folytatni kellett a haragot, nehogy elfüstölögjön az ereje. Nehogy máskor már csak pipafüstnek tűnjön az.

Lackó megsimogatta. Megölelte. Bocsánatot kért, és azt mondta, ő is megbocsát.

No nem azért, mert bárki is bűnös lett volna, hanem mert az asszony szívében rendet kellett tenni.

Bocsánatot kért – nem mindig azért, amit tett, hanem azért, hogy megtörtént.

A nap pedig mindig szépen elrendeződött a végére. Úgy, ahogy egy rendes naphoz illik: összebújva, csendben, békével.

Mintha semmi nem történt volna. Egymásbasi-mulva lesték az este múltát, és a kis ház megint tudta, kik lakják.

Mintha minden pontosan így lett volna eltervezve.

Másnap pedig minden kezdődött előről.

Mert az asszony nép kedve forog, mint a rokka. Körbe-körbe.

Mint a bosszú tudja mi – nem lehet megállítani, csak kívárni.

De ehhez kellett ám a férfi piszkálódása is.

Mert másnap hazajőve Lackónk száját ugyanúgy szúrkálta a csípős humor. Ki kellett hát szórnia a szilánkokat, amelyek napközben gyűltek meg benne.

Ercsi megint sivalkodott.

Lackó megint kiment, kísétálni a dühét vagy télen begyűjtani haragjával a kályhát.

És Lackó kívárta.
Ercsi meg kisírta.

Ez volt náluk a szerelem rendje.

Nem szokványos.

Nem halk. De az övék volt.

Így éltek.

Nem csöndben.

De együtt.

10. Múltoló

A nő, aki ezeket a történeteket írta, nem valami messzi városból nézett le a vidékre.

Járt-kelt inkább, ahogy az ember jár-ke, mikor nem keres semmi különöset, csak a hangokat, amik még nem némultak el: faluról falura, udvarról udvarra, emberről emberre.

Hallgatott.

Jegyzetelt fejben.
Néha kérdezett, néha nem.

Tudta, hogy a történetek nem ott születnek, ahol kitalálják őket, hanem ott, ahol az élet hagy rajtuk ujjnyomot.

Így jutott el párjához, a Hajdúböszörményhez kapcsoló Hajdúböszörmény-Bodaszőlőre is.

S itt sokmindent látott.

Látta, hogy az Ótemplom nem kőből van. Hanem konyhaasztalból, ágy széléből, udvari padból.

Abból, ahová az ember leül, mikor már nincs ereje szépen hinni, csak igazán.

Látta a papot, aki poros úton jár, nem harangszóra, hanem emberi szóra, s tudja, hogy az ima ott a leg-erősebb, ahol nincs kinek mutatni.

Hallotta a hajdúk történeteit, akiknél a szerelem nem szép szó, hanem makacs állapot: hol büszkén elvonul, hol visszahívják, és mégis összeházasodik.

Megismerte – hiszen magáról is ismerte – az asz-szony nép kedvét, amely forog, mint a szél, s benne van minden: sírás, nevetés, kibékülés, összebújás, és a tudás, hogy holnap minden előről kezdődik.

Ott volt a temetőben is, ahol a gyerekek nem féltek a haláltól, csak gondoskodtak róla.

Látta, hogy egy kis fa keret többet tud mondani az életről, mint sok hangos szó.

Megtanulta, hogy a bölcsesség néha gyerekhangon szólal meg, és nem komor, hanem étellel teli.

Egyszer eljutott egy erdőmélyi Kúriáig is.

Nem volt az nagy, inkább csak megmaradt: olyan épület, amit a környék nem is Kúriának, hanem „a” Kúriának nevezett, mert ami benne és körülötte történt, az valahogy mindig túlmutatott a falakon.

Ott lakott egy kedves házaspár. *János* és *Icuka*. Két olyan ember, akik egymásra szokott kedvességgel éltek: nem látványosan, nem hangosan, hanem mindennapra járó, csendes jósággal.

Mindenkit tiszteltek, mindenkit szerettek – a szegényt, a tévelygőt, a mérgest, még azt is, aki csak benézett az udvarra, mintha dolga volna.

Náluk a jóság nem ünneplő volt, hanem rend: egy széssel több az asztalnál, egy kérdés, hogy „*evett-e már?*”, egy szelíd szó akkor is, amikor a világ épp goromba.

Tőlük hallott a hajdani püspökről is. Azt mondták róla, jószívű, kegyes ember volt, adományozott a szegényeknek – de nemcsak pénzzel, hanem figyelemmel is.

Baltazár Dezsőnek hívták.

És ahogy az író nő őket nézte, az a gyanúja támadt, hogy az a püspöki jóság nem halt meg vele: valami módon örökség lett belőle, és a kedves házaspárban él tovább: mozdulatokban, szokásokban, abban a természetes tisztességben, amivel az ember a másik felé fordul.

A nő, aki írt, innen indult el bodasi útjára, és ide is tért vissza, mert az ember bármerre jár, egyszer mindig oda érkezik meg, ahonnan elindult: a nyelvéhez, a népéhez, a saját emlékeihez.

És akkor értette meg, hogy ezek a történetek nem különállók. Összetartoznak, mint a harag és a szeretet, mint a gyermeki báj és a nehézség, mint a sírás és a nevetés, amelyek ugyanabból a torokból fakadnak.

Látta a szegénységet, amely nem mindig hangos, és a nyomort, amelyhez keserű humor társul, hogy kibírható legyen.

Látta Bodaszőlő életét, Böszörmény porát, az itteni népek útjait, s tudta: ez mind egy történet, csak sok hangon elmondva.

A vidék keserű humora, a szegénység rendje, a nyomor közepén is megmaradó emberség – mindmind belefért ebbe a Múltolóba, amelyet ő írt és te épp most olvasod.

Belefért az is, hogy a szerelem nem mindig szép, csak makacs; és hogy a halál is az élet része, ha az egy kis fa keretet.

Így volt mindez az elmúlt századokban, Mikszáth Kálmán idején és nyelvén is.

S talán így van most is, a nagy író nyomdokán sétálva. S hogy vajon rátalált-e erre a mikszáthi útra a nő, aki ír, azt döntse el maga az olvasó.

A végén aztán, amikor a történetek elcsendesedtek,
kiderült az is, amit addig csak sejteni lehetett:
a nő, aki ezeket leírta, nem más volt, mint
én magam.

Kocsi Erika.

A nő, aki ír.

Ha egyszer még azt látod, hogy továbbmegyek, ne
hidd, hogy elmentem.
Visszatérek.
Mert minden vidék és történet, amely megérintett
visszahúz.

Köszönöm, hogy figyelték rám.

Búcsú

Vannak emberek, akik nemcsak történeteket mesélnek, hanem kaput nyitnak egy világra.

Barabás János és a párja, Icuka ilyen emberek voltak számomra.

A hagyomány valósággal élt a Baltazár kúriában, ahol a falak is emlékeznek.

Ők voltak azok az értékemberek, akik türelemmel, derűvel és szeretettel adták tovább mindazt, amit fontosnak tartottak.

Meséltek emberekről és sorsokról, régi szokásokról, apró csodákról és nagy igazságokról – úgy, ahogy csak az tud, aki maga is része annak a világnak, amiről beszél.

A szavaikból lett az első fonál, amelyen elindultam.

Onnan vezetett tovább számomra az út: házakhoz, kertekhez, dűlőutakhoz, régi köszönésekhez, elfelejtett mondatokhoz, s mindahhoz, ami ma már könnyen eltűnne, ha nem figyelnék rá.

Ezért ez a kötet nemcsak emlék, hanem hála is.

Hála azért, hogy meséltek.

Hála azért, hogy bízattak.

Hála azért, hogy elindítottak.

Köszönöm, János. Köszönöm, Icuka.

A történetek mennek tovább – és ti is velem maradtok bennük örökre.

Hajdúböszörmény-Bodaszőlőn
minden beszél.

Az erdő szélén álló házak,
a szőlők közé rejtett utak.
Az elmondott és kimondatlan
történetek.

Ez a kincsestár nem hivalkodik,
hanem megőriz.

A falusi emlékezet szavát,
az anekdotát, a csendet.

Mindazt, ami volt
és ami majdnem elveszett.

E kincses világot pedig időtállóvá teszi

a nő, aki ír.

Ő az, aki neked ír.